

BOŽENA FILIPAN

PRILOG ISTRAŽIVANJU BIOGRAFIJE I
OBITELJSKO-ZAVIČAJNE MOTIVIKE
MIROSLAVA KRLEŽE

Aufgrund einer auf dem Terrain durchgeführten wissenschaftlichen Forschung sowie einer Analyse von Archivquellen und literarischen Texten wird in dieser Arbeit folgendes dargestellt: familiere Beziehungen von Miroslav Krleža mit Karoline und Gašpar Car aus Varaždinske Toplice (Thermalbad Varaždinske Toplice), einige auf Krležas Entwicklung einflußausübende Faktoren, als auch Motive aus den Gebieten von Varaždinske Toplice und Novi Marof, die in den Werken von Miroslav Krleža vorkommen.

Es werden auch Daten über die Behandlung von Bela Krleža im Krankenhaus für Rheumatismus und Rehabilitation in Varaždinske Toplice präsentiert.

UVOD

O značenju obiteljskog porijekla kao i utjecaju najranijih dojmova na njegov osobni i umjetnički razvoj pisao je sam Krleža, ponajprije u »Djetinjstvu u Agramu«¹ a onda u više navrata u svojim dnevničkim zapisima. Osim toga, kazivanja na tu temu vjerno je prenio Enes Čengić u ciklusu »S Krležom iz dana u dan«,² a problemom rodbinskih odnosa bavi se i Stanko Lasić.³ U tim zapisima ima dosta podataka o varaždinskim obiteljima Drožar i Mekovec, iz kojih potječu roditelji Miroslava Krleže, te o njihovim zagrebačkim ograncima.* Ostala je, međutim, nezapažena činjenica da je Krleža ostao trajno vezan i uz svoju tetku Karolinu Car iz Varaždinskih Toplica.

PROBLEM

1. Kako tumačiti Krležinu »Abrevijaturu jednoga života: Od Novog Marofa preko Pake do Duge ulice 7.«? (4.5, str. 185)

* U vrijeme pisanja ovoga rada nisu mi bili poznati rezultati istraživanja dr. Zvonimira Bartolića o Krležinoj genealogiji, objavljenoj u knjizi Sjevnohrvatske teme IV, Čakovec 1989, ali objavljeni podaci o obitelji Drožar uzeti su u obzir naknadno.

2. Utvrditi rodbinske odnose Miroslava Krleže s obitelji Karoline i Gašpara Car i ukazati na moguće utjecaje i poticaje za njegov stvaralački rad.

PREDMET ISTRAŽIVANJA su arhivski podaci iz matičnih knjiga rođenih u Matičnom uredu Novi Marof i podaci iz arhive župnog ureda u Varaždinskim Toplicama, iz arhive bolnice te autorovi autobiografski zapisi i reminiscencije.

Prikupljeni podaci obrađeni su genealoškom metodom, analitičko-komparativnom metodom, metodom analize situacije i topografsko-toponimskom analizom književnog teksta.

Drama obitelji Drožar

Na samom prapočetku Krležina života drama: baka Terezija, tada četrdesetpetogodišnja žena i supruga zidarskog poduzetnika i majka jedanaestero djece, odjednom postaje udovicom i beskućnicom. Na zgarištu kuće, netom iza sprovoda, s malodobnom kćerkom Ivankom i još mlađim sinom Ivanom, započela je životna borba ove izuzetne žene, koja će svoju i narodnu mudrost, pa i vjekovno kajkavsko jezično blago, usaditi u sina te svoje sirote Ivke. Kao »deklasirana udovica zidarskog majstora« i potpuno osiromašena, usmjeravala je djecu u zanate i službe, a oni joj pomogše podići one najmlađe.

U Novom Marofu

1887.	Veljača	5.	5.	Valent	arkonite	Gašpar Car i Karolina Drožar vlastelinski kolar	Novi marof Kb. 7
-------	---------	----	----	--------	----------	--	---------------------

Kćer Karolina (Dragojla), rođena 1862. godine, dakle osam godina starija od sestre Ivanke, udala se 1. III. 1886. za kolarskog majstora Gašpara Cara iz Varaždinskih Toplica. Mlada se obitelj nastanila na novomarofskom vlastelinstvu, gdje je Gašpar bio vlastelinski kolar, te se postupno proširila u mnogočlanu obitelj ovim redom: 1887. godine rodio se Valent, a već slijedeće godine Vjekoslav, 1890. godine rođena je Helena, a nakon dvije godine Suzana, 1895. Karlo pa opet nakon dvije godine Josipa. Svima su, osim prvorođencu kumovali Josip i Viktorija Krefl. Najmlađoj, Amaliji (Ljubici), rođenoj 1902. godine, kumovi su bili Alojz i Helena Maršić.

Postoji vjerojatnost da je u toj obitelji povremeno živjela i baka Terezija.

Uz vlastelinstvo razvijalo se tada i mlado naselje Novi Marof, smješteno na maloj uzvišici u dolini rijeke Bednje, uz glavnu cestu i novoizgrađenu željezničku prugu Zagreb—Varaždin, i preraslo u kotarsko središte. Sta-

novništvo je tu, zbog specifične uloge naselja, bilo mješavina činovnika, službenika, obrtnika i poduzetnika te raznovrsne služinčadi uz, naravno, malobrojnu vlastelu. Sjedište župe bilo je u selu Mađarevu, a tamo je bila i pripadna škola, poznata po školskoj kuhiniji koju je osnovala dobročiniteljka grofica Lujza Erdödy.⁵ Sudeći po izboru kumova Careva se obitelj kretala u obrtničkom krugu. Karolinu Car vezala je uz mlađu sestru Ivanku brižna sestrinska ljubav; ona se uz majku brinula za nju, a da li je Ivanka do svoje udaje također živjela s njima, to bi trebalo provjeriti. Osnovu za tu pretpostavku dao je Krleža u navedenoj »Abrevijaturi jednoga života« u odrednicama: *od Novog Marofa preko Pule do Duge ulice 7*«. Iz ovih odrednica proizlazi zaključak da su njegovi roditelji započeli bračni život u Novom Marofu i da su uskoro odselili u Zagreb, nastanivši se u Dugoj ulici 7, gdje se rodio Miroslav 7. VII. 1893. godine.

I Miroslav Krleža je još kao dijete povremeno boravio kod svoje rodbine na novomarofskom vlastelinstvu.

Iako Krleža nije napisao svoju autobiografiju, u više navrata u svojim zapisima govori o snazi prvih dojmova iz djetinjstva i o stvaralačkom naporu da ih oblikuje u spoznaje i umjetničke slike. A ta ostvarenja, što nam ih podari ovaj genijalni portretist i nenadmašni pejzažist i slikar ugođaja, ali i nemilosrdan analitičar, obiluju autobiografskim osobitostima, »Samo bi trebalo znati čitati knjige«, poručuje nam autor osobno, osvrćući se na dotadašnje propuste činjenične i metodologijske naravi u objavljenim biografijama.

»Dramatski slom svih iluzija« — novomarofska iskustva

Teško da će biti boljeg psihoanalitičara Krležina književnog opusa od njega samog. Svoju opsjednutost djetinjstvom i problemom porijekla kao i rano nametnutim egzistencijalnim pitanjima analizira i tumači iskustveno i mudro. O snazi prvih dojmova zapisao je ovo:

»Nije čovjek i nikad više ne će biti u stanju da dostigne snagu prvih, djevičanskih dojmova iz djetinjstva, jer jedino, što mu preostaje, da mjeri svoje današnje racionalne kombinacije sa prvim utiskom, da nadovezuje na ono prvo nevino drhtanje pred ljepotom... Mi se nastojimo osloboditi trajnog pljuska sve novijih utisaka, mi vršimo jalove napore da bismo se vinuli iznad ovog proloma dojmova, vidovite ove bujice slika što kroz nas struji, da bismo tako uzmošli svojim vlastitim mozgom kao ogledalom odraziti sve ono što živo protječe kroz nas, i tako se trzajući propinjemo za razrješenjem ove zagonetke sve do nakraj puta, da bismo na koncu spoznali kako je ono, što smo vidjeli na početku svojim vlastitim dječjim pogledom, bilo zapravo sve! Više, tu, u ovoj panorami, nema da se vidi!« (1, str. 21)

Taj prvi ushit pred ljepotom i to što je vidio »svojim vlastitim dječjim pogledom«, u vremenu i okolnostima koje smo naprijed razmatrali, prikazao je u crtici među svojim zapisima na već poodmaklom životnom putu, u Šent Jurju pri Trziču, godine 1965, 27. XI. (6, str. 45)

Majstor Boldižar ljubi ruku grofu Bakaču

»Majstor Gašpar Melkior Boldižar, koji je dječaku bio ideal velikog majstora stvaraoca (artist) grofovskih kočija, fijakera i berlina, stari gospodin sa zelenom pregačom i žutim colštikom (sveti Pavao sa svetokriškog oltara), poljubio je ruku, upravo sivu rukavicu grofa Bakača, praprasinovca Pobjednika pod Siskom. Ideal patrijarhalnoga starca s prosjedom crnom bradom, sa zlatnouokvirenim naočarima, majstor Boldižar bio je crtač koji je poznao razne stilove kočija, i koji je dječaka zabavljao crtajući mu kočije sa zapregnutim konjima (a razigrana dječja fantazija uživala je u majstorovoj suhonjavoju, dlakavoj ruci, kako su se ti konji na papiru propinjali u galopu ili trčali u trapu ispred crnih, žutih fijakera, pod crnom dlakavom majstorovom rukom), i taj majstor jednoga dana sagnuo se i poljubio sivu rukavicu onog sasvim neuglednog čovječuljka od grofa, onoga sasvim neuglednog i jedva primjetljivog homunkulusa u sivom redengotu i žutim cipelama, koji je stigao u radionicu majstorovu praćen svitom svoga provizora, špana, i jednog visokog gospodina, za koga su mi kasnije rekli da je bio 'sam kotarski predstojnik', a koji je jedini ostavio na glavi svoju suknenu melonu, jer su svi ostali stajali pred grofom gole glave, kao u crkvi pred velikim oltarom. Dramatski slom svih iluzija, prvi sudar s nečim što se zove 'socijalna diferencijacija' u feudalnom baroknom smislu ove riječi.«

Lica: majstor Gašpar, grof i kotarski predstojnik u potpunosti odgovaraju ambijentu grofovskog vlastelinstva u kotarskom mjestu Novi Marof, gdje je djelovao vlastelinski kolar Gašpar Car. Vrijeme radnje moglo bi biti negdje oko 1902, valjda prije odlaska bake Terezije u Pariz. Tada se još Gašpar Car vodi kao kolar u matičnoj knjizi rođenih uz upis imena svoje najmlađe kćerke Amalije.

Drugo veliko susjedno vlastelinstvo, koje je Miroslav Krleža imao prilike dobro upoznati, bilo je stari toplički kaptolski feud sa sjedištem u Varaždinskim Toplicama. Za razliku od Novog Marofa, upravnog središta u nastajanju, Varaždinske Toplice bile su staro trgovište s bogatom kulturnopovijesnom ali i buntovnom tradicijom.⁷ Naselje se smjestilo u jugozapadnom dijelu slikovite bednjanske kotline, obrubljene vijencem Varaždinskotopličkog gorja i sjevernih obronaka i kosa Kalnika. Spuštajući se s južnih padina Topličke gore u Bednjansku dolinu slijedom sedrenih terasa u smjeru juga, istoka i zapada, doimlje se kao okamenjen lepezasti slap.

Na početku XX. stoljeća Varaždinske Toplice slovile su kao jedno od najstarijih i najpoznatijih evropskih kupališta.⁹ A one su još, kao zaostatak feudalnog prava, bile vlasništvo Kaptola zagrebačkog.

Varaždinske Toplice bile su i sjedište dobro organizirane općine, koja se dijelila na unutarnju i vanjsku. Zbog povijesnih i gospodarskih posebnosti ovog naselja stanovništvo je bilo mješovitog sastava: od kaptolskih i općinskih činovnika i njihovih službenika, obrtnika i poduzetnika, te raznih uslužnih radnika do poljoprivrednika, najamnih radnika i služinčadi.

Varaždinskotoplička nadahnuća

Uskoro je obitelj Gašpara Cara preselila u Varaždinske Toplice na mali vlastiti posjed u Dugoj ulici, današnjoj Kalničkoj, tada naseljenoj obrtnicima svih vrsta (kovačima, kolarima, zidarima, pekarima, mesarima i krčmarima, krojačicama i postolarima), gdje je i on otvorio vlastitu kolarsku radionicu. Tu je, dakle, majstor podigao drvenu i obzidanu kuću prizemnicu u obliku slova L na dnu velikoga i njegovanog vrta, kojim je središnom, od ulaznih vrata do kuće, vodila široka, zelenim travnjakom obrubljena staza. A iza kuće, u gospodarskom dijelu dvorišta, smjestio je kolarsku radionicu. Smisao za lijepo oblikovanje pokazao je i u uređenju vinogradskog dobra iznad Varaždinskih Toplica, a posebno u samostalnoj gradnji slikovite drvene, ali crvenim crijepom pokrite klijeti s natkrivenim balkonom na južnom pročelju.

O njihovoj djeci postoji slijedeća dokumentacija.

Najstariji sin Valent umro je nakon rođenja, Vjekoslav je poginuo na talijanskoj fronti, a brat mu Karlo, izučeni mehaničar, osnovao je obitelj u Gracu, gdje je vjenčan 11. XI. 1923. godine s Marijom Schmalleger. Kćer Helena vjenčana je u Varaždinu 3. I. 1917. s Martinom Radejem, a Josipa u Zagrebu s Petrom Maričićem. Najmlađa kćer Amalija (Ljubica) vjenčala se u Varaždinskim Toplicama 12. X. 1919. s topličkim brijačkim majstorom Stjepanom pl. Kosom. Nakon raspada tog braka radila je kao pisarica naj-

Teško ozalošćeni javljamo svim rođacima, prijateljima i znancima, da nam je premila supruga, majka, sestra i teta,

Ivka Krleža rođ. Drožar

nakon duge bolesti, blago u Gospodinu preminula dne 10. svibnja 1926. u 11 sati na veče u pedeset i šestoj godini svoga života.

Smrtni ostaci pokojnice dignut će se u srijedu dne 12. svibnja u 4^h, sati poslije podne iz mrtvačnice na Mirogoju.

Zadušnice za milu pokojnicu čitat će se u crkvi sv. Blaža u utorak dne 18. svibnja u 8 sati u jutro.

U ZAGREBU, dne 11. svibnja 1926.

Lahka joj zemlja!

Anton, Stjepan
i Dragutin Drožar
Karloša Čar sv.d. Drožar

Miroslav Krleža st.
Miroslav Krleža ml.
Bela Krleža

Štampano u tiskarstvu književnog društva za mlade u Zagrebu Duga ul. br. 9 (Podvođe Juri Frbić)

prije u Novom Marofu kod suca Mrnjavčića, a kasnije je premještena u topličku općinu kod bilježnika Mirka Baliže. Zajedno su odselili u Beljevinu, gdje je, nakon njegove smrti, i ostala s njihovom kćerkom Ljerkom, sada udatom Žnidarec. Uz roditelje ostala je neudata kćerka Suzana.

Rodbinski odnosi između Krležinih i Carevih bili su, po svemu sudeći, prisni. Uz tetu Karolinu Miroslava Krležu vezala je uspomena i na baku Tereziju i na njen starinski, slikoviti kajkavski govor kakav je još trajao u rječniku i u frazama topličkoga pučkog govora. Karolina je nadživjela svoju mlađu sestru Ivanku Krležu i oplakala je uz Krležine i svoju tada još živu braću: Antuna, Stjepana i Dragutina (Karla!).

Nakon smrti tete Karolne 1941. i tetka Gašpara 1946. vezu sa Suzanom održavala je Bela Krleža. Kakvi su odnosi bili s ostalim sestričnima iz obitelji Car, zasad nije poznato, ali sigurno je da je Miroslav Krleža održavao osobne veze sa svojim bratićem Karlom iz Graca, pa kad je Karlo, negdje pred rat, bio na kupališnom liječenju u Varaždinskim Toplicama, Krleža ga je posjećivao.

Suzana se pridružila roditeljima u grobu na topličkom groblju 1947. godine (polje III, red 2. mjesto 121).

Imanje je naslijedila kćer Amalija, ali se ovamo nije preselila, pa je tako i umrla u Beljevini 1976. godine. Kuću s vrtom kupio je Ivan Bogdanić, kao i vinogradski posjed. No i danas još, iza njihove nove katnice, stoji sada već ruševna stara kuća Carevih, a sačuvana je i negdašnja kolarska radionica.

Miroslav Krleža dobro je poznao Varaždinske Toplice, upio je u se ljepotu njihovih pejzaža i pretočio ih u lirske zapise. A kad mu je u životu bilo najteže, kao u osobnoj krizi 1920. i kasnije za ratnih dana, javljale su se i u njemu živjele topličke slike.

U Dugoj Rijeci, u kolovozu 1920. godine, prožela ga ta ljepota kao katarza poslije »gradskog sivila i zbnjenosti«.

»... S jutarnjim srebrnim koprenim dolazi rana jesen, a ova katarza danas, nad svime što se dešavalo sa mnom u sivom i zbnjenom gradu, ipak i usprkos svemu, neka je vrsta lirskog melema. Čuje se iz daljine pastirska frula i glas klepke. Pod bukovim šumskim padinama osjećaju se *Varaždinske Toplice, tu teče Bednja, blatna, tiha voda moga djetinjstva*,* a tamo u ravnici pale se prva svjetla varaždinska; od Ivančice žubori zeleni mlaz burina. U žamoru lišća, u dodirivanju suhe materije, u kojoj se usporuje i zaustavlja tok vrelog ljeta, šušti mrtva pergamena jesen. Klorofil u samrti izgara u grimiznim agonijama...« (2.2, str. 242—243)

U tjeskobnim ratnim godinama 1942. i 1943. sanja Toplice, u snu doživljeni osjećaj nesnosne vrućne asociira s Konstantinovom kupelji, kupkama u današnjoj Bolnici za reumatske bolesti i rehabilitaciju. Sanja i prirodne ljepote rodnoga kraja i onda se svjesno opredjeljuje za svoju regionalnu zavičajnost, ne priznavajući drugih granica od onih po liniji osjećaja i ljepote.

»... Nokturno od Krškog do Sevnice, pa od Reichenburga preko Macelja na ptujsku stranu sve do Ormoža i Varaždinbrega, to je ono što se u

* Podvukla B.F.

snu javlja kao rodni kraj, i bude li me ikad itko pitao za regionalni identitet, što bih mu mogao odgovoriti nego to da sam, od podsusedskih zidina sanjajući o Lijepoj našoj, od prvih dana sanjao o ovim tihim vodama i cvjetnim livadama...« (4.4, str. 82)

O dubini tih utisaka i trajnosti sjećanja na topličke vidike govori i njegovo sjećanje na izlete i štenje Varaždinbregom i topličkim parkom do Tonimira, najvišeg vrha Topličke gore.

»... Godinama sam živio od jednog jedinog izleta na Varaždinski brijeg, ili od izgleda sa varaždinskotopličkoga parka na perspektivu grada Varaždina: Sveti Nikola, Fratri, Uršulinke, Stari grad, zelena ravnica spram Ptuja i Ormoža, ili od jednog jedinog nezaboravnog žubora gorske vode pod Medvjedgradom...«

Meni nikada nije bilo dosadno!« (4.3, str. 202)

Njegovi zapisi pokazuju da nije bio samo poklonik topličkog krajolika, nego da je i duboko proživljavao seljačko-radnički bunt u novomarofskom i varaždinskotopličkom području i da ga je pratio angažirano. Činjenica je da je u ta zbivanja bio dobro upućen i da su vezu s topličkim socijalističkim republikancima održavali njegovi sužorci iz Ilice 55. Činjenica je i to da je, kao jedna od 265 organiziranih žena topličkoga kraja, u Radničkom vijeću u Varaždinskim Toplicama (8, str. 45) bila učlanjena i njegova sestrična Helena Car (upisana u Knjigu članstva pod r. br. 496). Da li su i na toj liniji postojale značajne relacije, nije poznato.

Literarni zapisi o tim događajima javljaju se u Dnevnici, prepoznatljivi su kao motivi u Zelenom barjaku, a problem agrarne reforme na kaptolskim i biskupskim posjedima raspravio je u eseju »Prije trideset godina« (4.1, str. 383—388) zastupajući tezu da je, zapravo, naš visoki kler 1917. godine ušao u borbu protiv boljševizma od straha pred agrarnom reformom«. Procurio je tu opet slap starokajkavskog nazivlja za srednjovjekovne terete i dažbine kaptolskih podanika i kao kontrapunkt tome kanonada na temu zelenokaderaškog ustanka.

»I tako su puške pripucale. Od Kotara do Pule i od Brdašina Ivančice planuo je zelenokaderaški ustanak, što ga čete Narodnog vijeća nisu mogle svladati nikakvim svojim deklaracijama o rodoljublju po zagrebačkoj štampi, a i kraljevska vojska Petra Karađorđevića imala je sa pacifikacijom pojedinih krajeva prilično mnogo posla još punu godinu-dvije.« (4.1, str. 414—415) Kao svjedok tih zbivanja njegov je zapis od 15. III. 1921. (4.2, str. 344)

»Opet su planule biskupske šume topličke. Ova lenjinska bakljada nad kaptolskim šumama u predvečerje martovskih ida jedan je od simptoma našega stanja fakata, o čemu zagrebačka štampa nema ni pojma. Iz perspektive naše konzervativne gospode, zagrebačkih doktora prava, to je djelo proletera. Međutim, tu, s ovoga terena, ta lakoupaljiva materija pali se sama od sebe, jer najposlije bilo bi pretenciozno govoriti o tome kako da je čovjeku s ovom 'agrarnom reformom' stvar posvema jasna, ali, evo, ta biskupska šuma u plamenu govori za sebe fantastična poglavlja o kojima nitko ne će napisati knjige, nažalost, ni sociološke, ni beletrističke... Planula je čitava dolina Bednje od ove Gupčeve iluminacije, ustelefonirali

se svi kotari od Koprivnice, Rasinje, Martijanca, Ludbrega do Varaždina, kao da se pojavio nečastivi...«

Poslije oslobođenja Krleža je često boravio na ovome području, najčešće na putovanjima, a u Varaždinskim Toplicama i službeno.

Ljeti 1950. godine liječio se u Kupališnom lječilištu Varaždinske Toplice enciklopedist dr. Mate Ujević. Tu ga je posjetio Miroslav Krleža i šetajući sjenovitim topličkim parkom izložio mu plan o izradi Enciklopedije Jugoslavije predloživši mu da radi u Jugoslavenskom leksikografskom zavodu, tada u osnivanju, što je dr. Ujević¹² prihvatio.

U Toplice je Krleža navraćao i radi zaštite spomenika kulture i pripremanja Pariške izložbe, na kojoj je bila zastupljena i rimska mramorna plastika iz Varaždinskih Toplica.

Iz toga vremena je i ova putopisna crtica:

August, 1967. (4.5, str. 108)

»Tko bi mogao opjevati ovu kantatu, tko bi mogao odsvirati ovu partituru koja zvuči kao veliki orkestar pod rukom dirigenta, ovu rosnatosmeđu masu šuma na pastelnozelenom planu Bisag—Podvovec—Paka—Varaždinbrijeg—Turčin—Sračinec—Lovrečan—Križovljan, ovu simfoniju od Brezničkog Huma preko Kalnika do Novog Marofa uz talasanje njiva i livada, žita, kukuruza i oranica, vinograda, jasena i breza i bukovih šuma od Mađareva do Grebengrada, od Varaždinskih Toplica i Ljubešćice do Duge Rijeke i Kalnika? Ovaj teren, sa svim orkvama i grobljima, sa svim dvorcima i parkovima, sa krčmama i kolibama i tarabama, ova banalna arija zvuči kao začarana frula...«

Posljednji češći boravci u Varaždinskim Toplicama vezani su uz Belino bolničko liječenje (2.1, str. 183, 191, 194) u Bolnici za reumatske bolesti i rehabilitaciju i njezin boravak u apartmanu (sobe 111—112) novoizgrađenog hotela »Terme«. Bela Krleža liječena je u varaždinskotopličkoj bolnici u dva navrata: 1974. godine od 12. VII. do 22. VIII, a 1975. godine od 5. XI. do 27. XI. na vlastiti trošak (2.1, 185, 191, 184). Tada je Miroslav Krleža i sam već bio »gingavi betežnik«, kako bi to rekla baka Terezija, teško pokretan ali živog duha i žedan ljepote topličkih vizura, koje su u njemu živjele kao simfonije oblika i boja. Za osobno liječenje u topličkoj bolnici nije smogao vremena jer se upravo tada započeo ostvarivati projekt za objavljivanje sabranih djela u NIP »Oslobođenje« u Sarajevu.

ZAKLJUČCI

Tetka Miroslava Krleže Karolina Car živjela u doba njegova djetinjstva u Novom Marofu na grofovskom vlastelinstvu kao supruga vlastelinskog kolara Gašpara Cara, uz kojega je vezan dramatski doživljaj »socijalne diferencijacije«, prikazan u crtici »Majstor Boldižar ljubi ruku grofu Bakaču«. Razložno je pretpostaviti da su u Novom Marofu privremeno živjeli i roditelji Miroslava Krleže, ili samo majka, prije no što su odselili u zagrebačku Dugu ulicu br. 7.

Obitelj Car, kao jedan ogranak varaždinskih Drožara po ženskoj liniji, odigrala je značajnu ulogu u djetinjstvu Miroslava Krleže.

U okviru Varaždinštine, gdje se Krleža osjećao zavičajnikom, značajno mjesto pripada i Varaždinskim Toplicama.

Doživljaji vezani uz život na novomaroškom vlastelinstvu i na području topličkog veleposjeda Kaptola zagrebačkog u raspadanju imali su presudnu ulogu u formiranju stavova prema problemu »socijalne diferencijacije«.

U književna djela Miroslava Krleže utkani su motivi s novomaroškog : varaždinskotoplčkog područja kao lirske pejzažne slike ili kao sociološke skice i teze u funkciji ugođaja ili kulise, ili pak kao osnovna tema rasprave.

Bela Krleža liječena je u Bolnici za reumatske bolesti i rehabilitaciju u Varaždinskim Toplicama 1974. i 1975. godine.

IZVORI

A) LATERATURA

- ¹ Miroslav Krleža: Djetinjstvo i drugi zapisi, Zora, Zagreb 1972.
- ² Enes Čengić: S Krležom iz dana u dan, Globus, Zagreb 1986.
 - 2.1. Balade o životu koji teče
 - 2.2. Trubač u pustinji duha
 - 2.3. Ples na vulkanima
 - 2.4. U sjeni smrti
- ³ Stanko Lasić: Krleža — kronologija života i rada, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1982.
- ⁴ Miroslav Krleža: Dnevnici, 1—5, Jubiralno izdanje, Sarajevo 1977.
 - 4.1. Dnevnik
 - 4.2. Dnevnik
 - 4.3. Dnevnik
 - 4.4. Dnevnik
 - 4.5. Dnevnik
- ⁵ Časopis »Kaj«, br. 4—5 1973.
- ⁶ Tjednik »Danas«, 17. XI. 1987.
- ⁷ Božena Filipan: Pet stoljeća narodne prosvjete i školstva u Varaždinskim Toplicama, Školske novine, Zagreb 1980.
- ⁸ Božena Filipan: Topličke družice 1918—1919, časopis »Žena«, br. 6, 1987.
- ⁹ Božena Filipan: Razvojni put geografskog imena Varaždinske Toplice, Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin, 2, Varaždin 1988.
- ¹⁰ Enes Čengić: Krleža, »Mladost«, Zagreb i »Oslobođenje«, Sarajevo 1982.
- ¹¹ Zvonimir Bartolić: Sjevernohrvatske teme IV, Čakovec 1989.
- ¹² Ines Sabalić: Mate Ujević, enciklopedist u ilegali »Start«, 1989.

B) DOKUMENTI

1. Knjige rođenih, Madžarevo, svezak 8 i 9.
2. Arhiva župnog ureda Varaždinske Toplice.
3. Faksimil osmrtnice Ivke Krleže, objavljeno u knjizi Enesa Čengića: Balade o životu koji teče, str. 86.
4. Razglednica Bele Krleže, 1974.
5. Arhiva Bolnice za reumatske bolesti i rehabilitaciju Varaždinske Toplice
5. Knjiga članstva i članarine Radničkog vijeća u Varaždinskim Toplicama, Muzej narodne revolucije, Varaždin.
6. Fotografije.

Sažetak

Na osnovi terenskog istraživanja i analize arhivskih izvora i književnog teksta u ovom se radu prikazuju: rodbinski odnosi Miroslava Krleže s Karolinom i Gašparom Car iz Varaždinskih Toplica, neki formativni faktori u njegovu razvoju te varaždinskotoplički i novomarofski motivi u djelima Miroslava Krleže.

Iznijeti su i podaci o bolničkom liječenju Bele Krleže u Bolnici za reumatske bolesti i rehabilitaciju u Varaždinskim Toplicama.